

Jan Frans Willems 'Belgisch Museum' op internet

Jan COPPENS

Sinds kort zijn alle delen van het tijdschrift Belgisch Museum op internet te raadplegen op de website van de dbnl (Digitale Bibliotheek van de Nederlandse Letteren). Belgisch Museum was het geesteskind van de Vlaamse letterkundige Jan-Frans Willems 'de vader van de Vlaamse Beweging' en verscheen tussen 1837 en 1846, het jaar van zijn overlijden.

De komende jaren zullen vele tientallen klassieke en minder klassieke werken uit de geschiedenis van de Nederlandse letterkunde in de dbnl (www.dbnl.nl) worden opgenomen.

Jan-Frans Willems werd geboren te Boechout op 11 maart 1793 als oudste zoon van veertien kinderen. Hij begon als notarisklerk te Antwerpen en bezong eerst Napoleon, maar in 1815 de hereniging van Noord en Zuid Nederland.

Het is onder het toenmalige bestuur van koning Willem I der Nederlanden dat Willems erin slaagt carrière te maken. In deze periode is hij erg actief op literair en publicistisch gebied. In 1830 krijgt hij het eredoctoraat in de wijsbegeerte en letteren van de universiteit te Leuven. Als Zuid-Nederlander had hij de moed zich zelfstandig op te stellen qua taal, letterkunde en geschiedenis. Waarschijnlijk om zijn orangistische sympathieën en Vlaamsgezindheid werd hij in 1831 door het nieuwe Belgische bestuur overgeplaatst naar Eeklo.

Hij wijdde zich aan het verzamelen van spreekwoorden, van *Oude Vlaemsche liederen* (uitg. 1848), en aan het kopiëren en uitgeven van Middelnederlandse literaire en ambtelijke teksten (o.a. *Reinaert de Vos*, 1834). Tot 1833/1834 bleef hij orangist, maar toen hij merkte dat de positie van België zich ook internationaal consolideerde, aanvaardde hij zelfs, realist als hij was, het lidmaatschap van een officiële Belgische jury. In 1835 wordt hij in eer hersteld door zijn benoeming tot ontvanger der Registratie te Gent.

Al in 1835 opgenomen in de Koninklijke Academie gold hij weldra als de gezaghebbende vertegenwoordiger van de Vlaamse literatuur en bescheiden maar principieel tegenwicht tegen de opslorpings- en verfransingstendenties van de officiële Belgische cultuurpolitiek. Hij was niet revolutionair; binnen de wettelijke beperkingen wilde hij praktisch werk leveren ten bate van de Nederlandse taal en cultuur. Zijn middelen hiertoe waren: het publiceren van Middelnederlandse teksten in een flamingantisch-propagandistisch perspectief, het infiltreren in officiële instellingen, het regelen van de spelling, het oprichten van literaire genootschappen, toneelkringen en koren, het stimuleren van behoorlijk onderwijs en eenvoudige lectuurvoorzieningen voor het volk. Zo werd hij de spil van de betrekkingen tussen de Vlamingen, van de relaties tussen Noord en Zuid, de coördinator van alle ruimere Vlaamse initiatieven en vrijwel de enig volwaardig geachte tegenspeler van de Franstalige en officiële ambtenaren- en geleerdenwereld. Zijn optreden in een uitgesproken taalkundige en literaire richting zou de evolutie van de Vlaamse beweging in de komende honderd jaar in aanzienlijke mate bepalen. In 1837 stichtte Willems het tijdschrift *Belgisch Museum*, 1837-'46.

In het eerste nummer van *Belgisch*

Museum verscheen o.a. de bijdrage 'De Vastenavondfeest te Geeraerdsberge' van P. van Duyse. Daarnaast leverde Willems een bijdrage voor de dialectologie, zo publiceerde hij een reeks 'Proeven van Belgisch-Nederduitsche dialecten' waarin de parabel van de Verloren Zoon in telkens een ander dialect werd vertaald zowel voor Nederland als voor Vlaanderen.

In deel drie is te parabel ook te lezen in het *Geraardsbergs*, opgetekend door Frans Rens, in de Vlaamse literatuur ook bekend als 'vadertje Rens'. Hij werd in Geraardsbergen geboren op 13 februari 1805, kwam in nauw contact met Willems en verleende zijn medewerking aan *Belgisch Museum*. Behalve het dialect van Geraardsbergen, verzorgde hij daarin ook die van Beveren-Waas, Ninove en van Maastricht. Er verschenen in totaal tien nummers van *Belgisch Museum* die nu allemaal te lezen zijn op internet. Het laatste verscheen kort na de dood van Jan Frans Willems. In 1846 verdedigde hij de rechten van de oude rederijderskamer *De Fontaine* in het Gentse stadhuis met zoveel gloed, dat een beroerte hem trof en hij na enkele uren overleed.

De komende jaren zullen vele tientallen klassieke en minder klassieke werken uit de geschiedenis van de Nederlandse letterkunde in de dbnl (www.dbnl.nl) worden opgenomen. Met daarbij

uiteenlopende documenten als illustraties, brieven, video's en geluidsfragmenten. Daarnaast zal er ook een keur aan artikelen en monografieën aan de bibliotheek worden toegevoegd die tezamen een geschakeerd beeld geven van het onderzoek naar de Nederlandse taal en literatuur.

Het ontwerp van de dbnl is bedoeld als een structuur die in de nabije toekomst een gevarieerde hoeveelheid teksten via verschillende zoekwegen kan aanbieden. Allerhande deelaspecten van de studie van de Nederlandse taal en literatuur moeten er een plaats in krijgen. Daarbij wordt uitgegaan van twee beginselen:

- a. de dbnl behandelt de informatie zo veel mogelijk documentair.
- b. de wijze van aanbieden van teksten moet voor een brede groep gebruikers inzichtelijk zijn en in de uitbouw van de site is het mogelijk het tekstmateriaal door middel van een aantal trefwoorden te ontsluiten.

Naast het tijdschrift *Belgisch Museum* is o.a. ook het oudste etymologisch woordenboek van het Nederlands te raadplegen, namelijk *Etymologicum Teutonicae Linguae* van Kiliaan (1599), met Nederlandse trefwoorden en een Latijnse verklaring.

En tot slot vermelden we nog enkele werken waar Geraardsbergen of het Geraardsbergs dialect in voorkomen:

Jac. van Ginneken, *Handboek der Nederlandsche taal* (2 delen) met het verhaal van 'De Kattenboom', A.A. Weijnen, *Nederlandse dialectkunde*, Johan Winkler, *Algemeen Nederduitsch en Friesch Dialecticon* (2 delen) met het verhaal van *de Verloren Zoon* door V. Jacobs.

Verplaatsingen naar Brusselse of Gentse rijksarchieven of bibliotheken zijn alvast voor deze werken niet meer nodig:
www.dbnl.nl

Titelpagina van het eerste deel van het tijdschrift *Belgisch Museum* (1837)